

Innspill til stortingsmelding om internasjonal studentmobilitet

Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet organiserer over 20 000 norske lærer- og pedagogstudenter, en gruppe som i snitt utveksler betydelig mindre enn andre studentgrupper¹. Nettopp fordi vår studentgruppe har lavere mobilitetsprosent enn gjennomsnittet, er det viktig at disse studentenes perspektiv blir ivaretatt i den kommende stortingsmeldingen, og vi takker derfor for muligheten til å komme med våre innspill.

I dette høringssvaret vil vi i liten grad kunne gi konkrete svar på hva som må til for å nå målet om at 50 prosent av norske studenter skal ha hatt et studie- eller praksisopphold i utlandet i løpet av graden de avlegger. De svarene sitter vi dessverre ikke på. Vi vil i stedet peke på utfordringer både generelt og i lærerutdanningene spesielt som står i veien for økt studentmobilitet. Disse kan man så gå i dybden på i stortingsmeldingen, slik at de konkrete svarene vi ikke har forhåpentligvis kan komme fram gjennom arbeidet med meldingen.

1. Verdien av utveksling og målet om at halvparten av norske studenter skal ut

Pedagogstudentene er grunnleggende positive til studentmobilitet. Å møte nye perspektiver og kulturer kan bidra til å utvikle evnen til kritisk tenking, samt være et viktig bidrag til den enkelte students dannelsesreise. For lærerstudenter som tar pedagogikkemner eller gjennomfører praksisopphold i utlandet, har det også en stor verdi å få møte syn på læring og utdanning som ofte er helt annerledes enn de har møtt i utdanningene i Norge. I tillegg er internasjonal studentmobilitet en absolutt nødvendighet i møte med en stadig mer globalisert verden, der mange store utfordringer må løses på tvers av landegrenser.

Derfor er Pedagogstudentene positive til den langsiktige ambisjonen om at 50 prosent av norske studenter som avslutter en grad skal ha hatt et opphold i utlandet i løpet av studietiden. Samtidig vil vi advare mot at dette måltallet skygger for hvorfor vi arbeider for økt studentmobilitet i utgangspunktet: nemlig for å styrke kvaliteten på utdanningene. Utveksling må altså ikke skje bare for utvekslingens skyld – den må være et ledd av målrettet arbeid med utdanningskvalitet. Det må verken institusjoner eller departement glemme i arbeidet om å nå eksisterende og eventuelt nye måltall.

2. Mer fornuftige definisjoner av internasjonal studentmobilitet

Når man setter et ambisiøst mål om at halvparten av norske studenter skal ha et mobilitetsopphold i løpet av en grad i framtiden, er det først nødvendig å avklare hva som skal telles som utveksling. I dag defineres bare akademiske- eller praksisopphold i utlandet som mobilitet i Felles studentsystem (FS) og Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) hvis de varer i over tre måneder. Dette er en uheldig definisjon. Mange av våre lærerstudentmedlemmer er på praksisopphold i utlandet som er kortere enn tre måneder, men får likevel utbyttet som er grunnen til at vi etterstreber mer studentmobilitet.

¹ SiU (2016), *Studentutveksling fra Norge – en oversikt over institusjoner og fagområder*, s. 10

Stortingsmeldingen bør derfor arbeide med å finne en mer hensiktsmessig definisjon av studentmobilitet som kan ligge til grunn for hvordan denne måles i FS og DBH.

3. Utfordringer som står i veien for ambisjonen om økt mobilitet

3.1. Praksissemester man ikke kan utveksle

De aller fleste semester i en av de mange åtte ulike lærerutdanningene i Norge har praksisopphold. Dette gjør internasjonal studentmobilitet krevende, noe som gjenspeiles at 24 prosent av lærerstudenter som ikke drar på utveksling, oppgir at det ikke passer inn i studieprogrammet som årsak² – noe som er høyere enn alle andre studieretninger i landet. Konsekvensen av det er at det i mange lærerutdanninger vil være færre semester som er potensielle utvekslingssemester enn i mange andre utdanninger. Dette er en utfordring, siden det å kunne velge mellom flere mulige utvekslingssemester (til forskjell fra å få beskjed om at du kun kan reise ut et bestemt semester) etter vårt syn er et godt tiltak for å legge til rette for mer studentmobilitet – det finnes nemlig mange legitime grunner til at et bestemt semester passer dårlig, selv om man gjerne kunne tenke seg et opphold i utlandet.

Dette gjelder ikke bare lærerutdanningene: Det er lav studentmobilitet i rammeplanstyrte utdanninger generelt³. Det er derfor viktig at den kommende stortingsmeldingen tar grundig for seg profesjonsutdanningene, og da særlig de mange lærerutdanningene, siden å øke mobiliteten i disse vil være viktig for å nå ambisjonene om høyere andel mobilitet totalt sett.

3.2. Praksis i utlandet – hvordan sikre veiledning og vurdering

Det finnes mange institusjoner som har ordninger for praksisutveksling i deres lærerutdanninger. Medlemmene våre som har fått og benyttet seg av slike muligheter, rapporterer om svært lærerike opplevelser når de har fått se hvordan profesjonen deres utøves i andre land og selv fått prøve seg i andre rammer enn hjemme i Norge. Derfor bør stortingsmeldingen se på hvordan man kan legge til rette for mer praksisutveksling, som blant annet ved å definere praksisutveksling på mindre enn tre måneder som utveksling (se punkt 2.), samt å gi institusjonene økonomiske insentiver for å tilrettelegge for disse (se punkt 3.7.).

Så er det viktig å trekke fram at rammeplanene til alle de ulike lærerutdanningene slår fast at all praksis skal være veiledet og vurdert. Dette *må* ligge fast også i fremtiden, da kvaliteten på praksis er helt avgjørende for kvaliteten i lærerutdanningene som helhet.

Med det i mente, er praksisopphold i utlandet utfordrende. Institusjonene har neppe anledning til å i stor skala sende ansatte til lengre opphold i utlandet for å veilede og vurdere praksisoppholdene til studentene som utveksler. I dag løses dette ofte med videoveiledning med en veileder hjemme i Norge på Skype. Dette er imidlertid bare et alternativ når studenten har kommet så langt i studiene at det er forsvarlig med tanke på studentens faglige utvikling. Å tilby et slikt praksisopphold i utlandet til en student som er så tidlig i studiet at hen ikke har den nødvendige erfaringen til å undervise uten praksislærer med formell kompetanse eller veileder, vil gå på bekostning av læringsutbyttet. Stortingsmeldingen bør derfor ta opp hvordan man kan legge opp til mest mulig

² SSB (2018), [Hva hindrer studenter i å dra på utveksling](#)

³ DiKU & Nokut (2018), [Utbytte fra utveksling og andre utenlandsopphold](#)

praksisutveksling, samtidig som man sikrer at denne er veiledet og vurdert på en tilfredsstillende måte.

3.3. «Nasjonale» fag i lærerutdanningene

Mange undervisningsemner i norske lærerutdanninger vil det være vanskelig å finne en ekvivalent til i andre land. Eksempler på det er norskemner og pedagogiske og didaktiske emner tilpasset norske barnehager og skoler. Ville det vært hensiktsmessig å oppfordre de ulike utdanningene til i større grad å samle de fagene man vet at det vil være lettere å finne tilsvarende til ved institusjoner i utlandet i samme semester? Det er en problemstilling som bør undersøkes i arbeidet med stortingsmeldingen.

3.4. Den norske barnehagelærerutdanningens særstilling

Norge er et av svært få land i verden som har en barnehagelærerutdanning som er på bachelornivå. I de fleste andre land er disse utdanningene ikke i høyere utdanning. Det innebærer at akademisk utveksling (altså ikke praksisbasert) til andre barnehagelærerutdanninger er utfordrende. I tillegg er utdanning organisert i kompetanseområder, noe det er vanskelig å finne ekvivalenter til i utdanninger andre land (i motsetning til om man for eksempel hadde hatt 15 isolerte studiepoeng i pedagogikk, noe det ikke er like krevende å finne ved høyere utdanningsinstitusjoner i utlandet). I arbeidet med stortingsmeldingen bør det ses spesifikt på problemstillingen knyttet til barnehagelærerutdanning og andre utdanninger vi tilbyr i Norge som ikke tilbys i utlandet.

3.5. Bred portefølje av utvekslingsavtaler

På grunn av de ulike utfordringene beskrevet hittil i innspillet, kan det være vanskelig for en institusjon som tilbyr lærerutdanning å få på plass et stort utvalg av utvekslingsavtaler. Et smalt utvalg av utvekslingsavtaler kan igjen bidra til at færre reiser ut: Hvis man har svært lyst til å dra til et bestemt land eller en bestemt del av verden, men dette ikke er et alternativ, er det sannsynlig at tankene om utveksling skrinlegges. Jo flere utvekslingsavtaler, jo større er sjansene for at en stor andel av studentene velger å reise ut, og stortingsmeldingen bør derfor også undersøke hva som kan gjøres for å sørge for kvantitet og bredde i utvekslingsporteføljen til institusjonene.

Et interessant aspekt å undersøke i arbeidet med stortingsmeldingen vil også være å se på om det er en forskjell i antall utvekslingsavtaler hos høgskolene og universitetene. Hvis det er det, er det fordi det er vanskelig å etablere utvekslingsavtaler i de rammeplanstyrte utdanningene det er mange av på høgskolene? Hva kan eventuelt gjøres for å endre det?

3.6. Gunstige økonomiske ordninger også utenfor Erasmus+

Litt over halvparten av norske studenter som ikke utveksler oppgir det at utveksling vil føre til en økt økonomisk belastning som grunn til at de ikke reiser⁴. Hvorvidt disse studentenes oppfatning stemmer, kan diskuteres. Erasmus+ er for eksempel en økonomisk svært gunstig ordning for studentene, siden man tar med seg den norske studiestøtten til et land som typisk har lavere levekostnader enn Norge, og man i tillegg får Erasmus-stipendet på toppen av dette.

⁴ SSB (2018), [Hva hindrer studenter i å dra på utveksling](#)
Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet
Postboks 9191, Grønland
0134 OSLO

Dette gjelder imidlertid ikke utenfor Erasmus+-samarbeidet. Da er det for mange ikke bare snakk om å klare seg på utelukkende studiestøtte (noe som er så å si umulig for en vanlig student i Norge), men i tillegg kommer skolepenger på toppen av dette i mange land. At dette oppleves som en for stor økonomisk belastning til å utveksle, er svært forståelig. Hvis vi så aksepterer premisset om at et bredt utvalg av utvekslingsavtaler til ulike land og verdensdeler er nødvendig for å øke andelen studenter som har mobilitetsopphold i løpet av studiene, følger det som en konsekvens at det også er gode økonomiske ordninger for studentene som vil reise til disse områdene. Stortingsmeldingen bør gå i dybden på dette temaet.

3.7. Incentiver for institusjonene for mobilitetsopphold på under tre måneder

Hvis man får på plass en mer fornuftig definisjon av mobilitet som også inkluderer praksisopphold på under tre måneder, bør slike kortere utvekslingsopphold også gi uttelling for institusjonene som lykkes i å få studentene sine ut på kortere praksisopphold. Pedagogstudentene er kjent med historier om studenter som har vært på praksisopphold i et land som involverte undervisning kortere enn tre måneder. Likevel fikk studentene beskjed om å ikke komme tilbake før etter tre måneder – selv om det ikke var noe faglig opplegg for dem den siste perioden. Grunnen til at de skulle bli så lenge, var at høyskolen de studerte ved var avhengig av at oppholdet deres var på tre måneder eller mer for at de skulle få registrert studentenes praksis som et mobilitetsopphold, og slik få uttelling. Et slikt system er et direkte hinder for arbeidet med kvalitet i mobiliteten, da lengde på oppholdet ikke blir valgt av faglige årsaker, men administrative. Et slikt system kan vi simpelthen ikke ha.

3.8. Forankring av utvekslingens verdi på alle nivå ved institusjonene

I Pedagogstudentene har vi hørt fra flere medlemmer som forteller om at forelesere og seminarledere gir inntrykk av at å reise på utveksling vil være en feil, siden man da vil miste verdifull undervisning hjemme i Norge, som man ikke vet om man vil få ved institusjonen man utveksler til. Dette er feil – hvis institusjonen har en utvekslingsavtale eller en enkeltstudent får forhåndsgodkjent et semester i utlandet, beror det på en grundig faglig vurdering om at det faglige læringsutbyttet skal tilsvare det man ville fått hjemme. Likevel får vi flere tilbakemeldinger om at disse holdningene eksisterer ved institusjonene. Dette underbygges av at hver fjerde lærerstudent likevel opplever at utveksling ikke passer inn i studieprogrammet deres⁵, noe som jo beviselig ikke stemmer, i og med at alle lærerutdanninger i Norge har minst noen få utvekslingsavtaler på plass. Når et sånt inntrykk likevel får feste seg hos en så stor andel av studentene, tyder det på at de på et eller annet tidspunkt må ha møtt holdninger om at utveksling og lærerstudier ikke går hånd i hånd.

Sagt enkelt: Det hjelper lite om ledelsen ved en institusjon snakker om hvor mye en student kan få ut av et mobilitetsopphold i utlandet på starten av et semester, hvis den samme studenten flere ganger i uken møter en underviser som sier at å reise ut vil være et dårlig valg. Stortingsmeldingen bør derfor også se på hvordan man kan skape en helhetlig kultur som er positiv til utveksling i lærerutdanning, som studentene møter uansett hvilket nivå ved institusjonen det er snakk om.

I forlengelse av dette, er det viktig at argumentene for utveksling som studentene møter resonnerer hos dem. Selv om økt læringsutbytte er grunnen til at vi har et overordnet mål

⁵ SSB (2018), [Hva hindrer studenter i å dra på utveksling](#)

om å øke mobilitetsandelen, er det neppe det som er motivasjonen alene for den enkelte student som vurderer å reise ut. For dem er det nok i større grad eventyrlyst og et ønske om å oppleve noe annet enn hjemme i Norge som er avgjørende, og det bør kommunikasjonen med dem speile. I arbeidet med stortingsmeldingen bør det derfor også ses på hvilke positive aspekter ved utveksling som kommuniseres til studentene, samt hvorvidt dette er de aspektene som faktisk motiverer studenter til å reise ut.

Beste hilsen

Frank Aleksander Bræin
Leder av Pedagogstudentene
954 16 772
leder@pedagogstudentene.no

Martin Sorge Folkvord
Politisk rådgiver i Pedagogstudentene
986 94 091
martin@pedagogstudentene.no